

<https://www.stoplusjednicka.cz/moc-i-protezy-po-zemrelych-jak-vypadala-zubni-pece-ve-staroveku>

Můžeme si stěžovat na to, že výdobytky civilizace nám nepřináší jen štěstí. Ale když se podíváte, jak vypadala zubní péče ve starověku, budete za současnost jistě rádi. Kde se vzala zubní pasta a proč jsou zkažené zuby důležité?

Popis hygienických návyků starých Římanů se obvykle omezuje na časté návštěvy veřejných lázní. Ti odvážnější zmíní neméně veřejné vysedávání na toaletách. Za hranou únosné představy pak ale stojí velmi svérázný římský zvyk, a to užívat lidskou moč jako ústní vodu. Ano, čtete správně. A povětšinou se ani nejednalo o jejich vlastní produkt! Nebylo nic neobvyklého nechávat „hrnečky“ před domem, kde si je každý mohl volně nabrat. Ostatně, pouliční obchod s lidskou močí podléhal normálnímu zdanění.

Nejhorší na tom asi je, že toto hygienické užití moči skutečně fungovalo – právě díky čpavým dusíkatým látkám, které dokáží ústní dutinu hygienizovat a navíc zuby dokonale bělit. O tom, jak asi zaváněl dech z takto vyčištěných úst, se naštěstí historické prameny nezmiňují.

Zubní náhrada, tedy umělá vložka za chybějící chrup, s námi pobývá už velmi dlouho. S touto praxí velmi pravděpodobně začali už staří Egypťané a je doložena napříč celou Evropou. Mocní panovníci, drsní severané, rozmařilí Římané – ti všichni neváhali zaplnit chybějící mezery umělou výplní. Problém tu ovšem byl se základním materiálem. Proto se pracovalo se skutečnými zuby, které pocházely buď od chudých dárců, nebo relativně čerstvě zesnulých. K napojení zubů do profilu chrupu pak byly využívány různé stříbrné či zlaté drátky. Zvláštní popularity si pak vydobily „zuby svobody“, vesměs stoličky, které vykradači hrobů dolovali z úst padlých po bitvě u Waterloo. Nebylo to nic tak neobvyklého: záznamy o krádežích zubů zesnulých pro dentální náhrady máme i z americké občanské války, nebo z krymské války.

Dohledat recept první zubní pasty je opravdu složité, ale zdá se, že podobný produkt ke zmíněnému účelu vynalezli patrně Egypťané **dříve než zubní kartáčky. A ty datujeme 3 500 let před náš letopočet.** Šlo o tuhá vláknitá dřívka, jejichž konec se nejprve musel rozkousat a poté se používal k drhnutí. Pasta, roztíraná po zubech prsty, pak byla směsí drcených vaječných skořápek, popela, případně prášku ze spálených hovězích kopyt. Na Sicílii vedl pemzový prach. Italové zavedli první „příchutě“ – popel totiž částečně pocházel z různých vonných dřev a silic. Do receptu na zubní pastu také začíná být přidávána křída, kterou později vystřídá mýdlo. Hořká pachut' a výrazný pěnivý efekt zůstane zachován až do poválečných let, kdy se na věc pustí chemikové. Mýdlo v pastě je pak nahrazeno dodecylsíránem sodným.

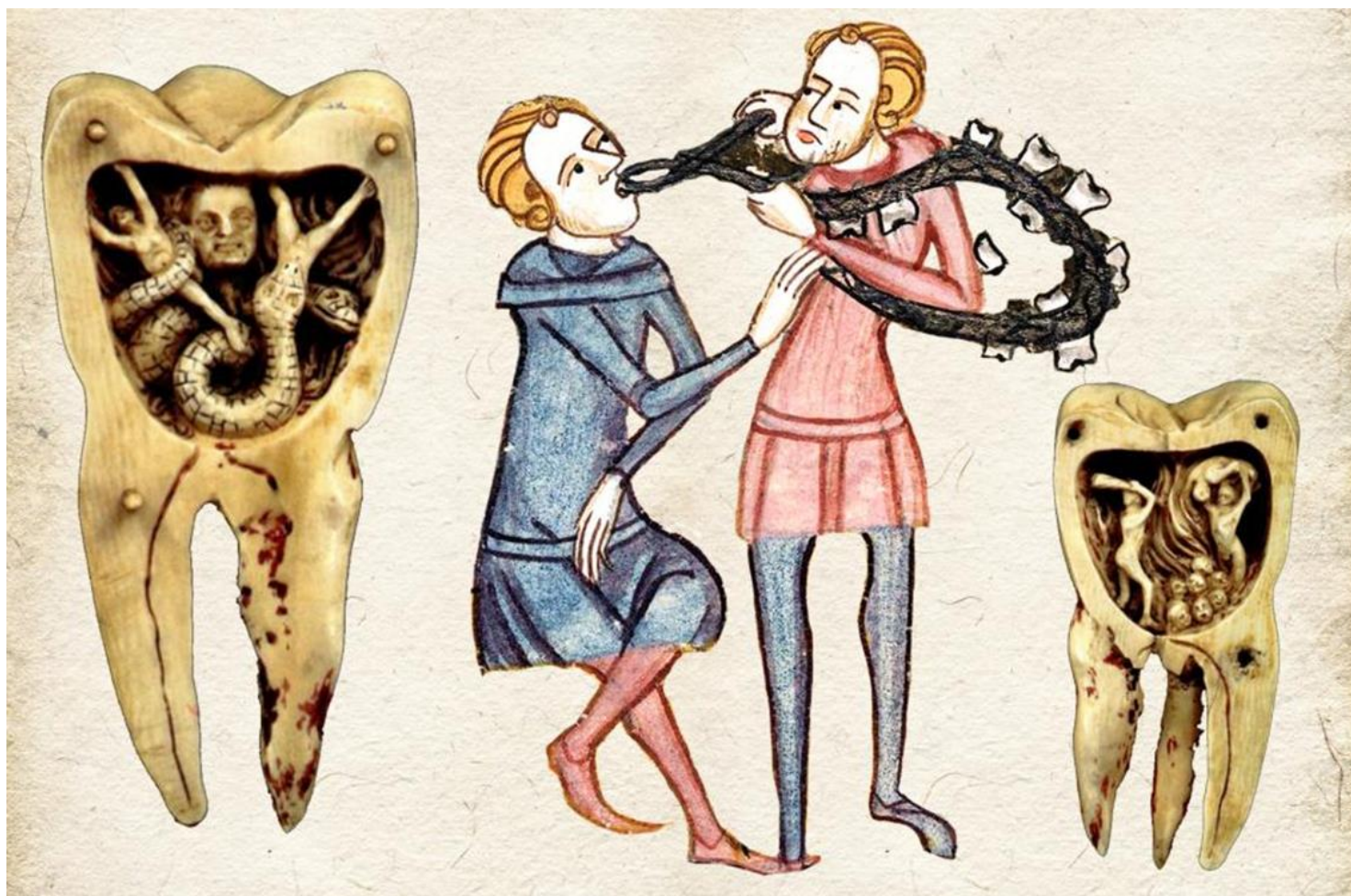
To, že bolavé zuby „léčil“ zvířatům i lidem kovář, není žádná legenda, ale holý fakt. Bolavý fakt. Skutečná profese instrumentálního dentisty totiž nebyla známá až do 18. století. Obratnost kovářů při práci s kleštěmi jste ocenili při extrakci celých kazových zubů. Pokud jste ji tedy ustáli ve zdraví a nedošlo k rozdrncení chrupu. To už jste museli jít jinam. Otevírání zanícených dásní k výplachům a vybírání zlomených zubů, to měli po dlouhá staletí na starost bradýři – holiči. Ti měli vždy po ruce ostrou břitvu, stejně jako nějakou tu dezinfekci. Často se tak jejich krámký hlásily do ulice veselým vývěsním štítem se zuby. Klasičtí lékaři nejevili o tuto sféru zákroků vůbec zájem, důležitý ale pro ně byl pacient před a po zákroku. Většinou totiž potřeboval něco na uklidnění.

Co si budeme povídat, na zuby a ústní hygienu se ve středověku moc nedbalo. Nedá se ale říct, že by naši předkové měli chrup nějak výrazně horší. Vlastně, když pomineme ty nejchudší, kteří o zuby přicházeli v důsledku kritické podvýživy, stále zbývalo dost lidí s dokonalým a nekazovým chrupem. Jak je to možné? **Odpověď je třeba hledat v optimální a vyvážené stravě,** která nebyla moc bohatá na cukry a sladidla. Potraviny minimálně procesně zpracované, bez aditiv a zbytečné chemie, udržovaly velmi vyrovnanou mikroflóru v ústech. Žádné bakterie navíc, které by se uhnízdily v plaku. Je smutnou pravdou, že za většinu kazů dnes vděčíme tomu, co jíme. Zuby zdravé, víceméně kompletní, ale rozhodně ne bez poskvrnky. Právě proto má každý trubadúr a poeta potřebu nutkavě zmiňovat, že jím opěvovaná kráska má běloskvoucí úsměv. Nebo že divoši v dalekých zemích mají zářivý chrup. Zkoumavé čtení: systematické zavedení dílny čtení a oborového čtení do výuky na 2. st. základních škol /na víceletá gymnázia v ČR“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016346.

Protože to rozhodně nebylo v Evropě běžným jevem. Konkrétně v alžbětinské Anglii byly „v módě“ zuby až hrozně černé. Vděčili za to cukru a sladkému ovoci, které si mocní mohli dopřávat v téměř neomezeném množství. Když jste chtěli u dvora zazářit, museli jste mít v ústech pohromu. Ta dokládala, že jste to, co jíte: opravdový boháč. Nakonec si i střední vrstva začala mazat zuby popelem, než vyrazila do ulic. Přece jen, šlo o odznak sociálního statutu!

Bolí vás zuby? Pak na vás zcela nepochybně útočí „zubní červ“! Zdá se to zvláštní, ale tuhle hlodavou představu přijali za vlastní jak v Číně, tak i v Egyptě nebo Babylónské říši. Jen v poslední destinaci se ale snažili červa vyvrtat ven, často za pomoci velmi sofistikovaných nástrojů. Proto jim odpustíme, že součástí odvaru proti bolesti byla i mrtvá myš. Zřejmě proto, že je to hlodavec!

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Zkoumavé čtení: systematické zavedení dílny čtení a oborového čtení do výuky na 2. st. základních škol /na víceletá gymnázia v ČR“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016346.

Projekt je financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.